

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 20 Haziran, 1929

Sayı: 134

BİR TERBİYE MESELESİ

Bir memlekette umumî terbiye siyaseti denildiği zaman, hatıra çok karışık ve pek çetrefil bir mevzu gelir; filhakika. alelumum mektep içindeki ve mektep dışındaki terbiye müesseseleri ve teşkilâtı, terbiye aletleri ve gayeleri o kadar mütenevvidir ve o kadar sayısız amillerin tesiri altındadır ki, bunları bir mecmuanın musahabe sütunu içine sıkıştırmak, şüphesiz kimsenin hatırandan geçemez; ben de burada, daha fazla mütehassısların boynuna borcolan böyle ağır bir meseleye değil, belki bu mesuliyetli işin yalnız tek bir noktasına umumî bir alâkanın mevzuunu teşkil ebecek tarzda sadece temas edeceğim.

Öyle gözüküyor ki, bugün bilhassa orta tahsil sıralarında oturan genç nesil, bundan evvelki nesillere göre, manen daha az mektep içindedir, mektebe bağlıdır., ve ruhunda tedris ve terbiye aletleri, amilleri ve usulleri daha az yaşamaktadır; denebilir ki, liselerimiz, yeni yetişmekte olan nesil için, adeta kolayca ısınmak-sızın ve sevmeden evvel itaat ederek hatta tahammül edilmesi zarurî bir teşkilâttır: genç bir ömür parçası, ister istemez bu teşkilâtın divarları arasında günler, aylar ve seneler iple çekilerek geçecektir.

Bu hissi, belki izam ediyorum ve belki de bukadar katı ve kara şekilde bunu hiç bir talebe duyuramıştır; fakat öyle zannederim ki, munsif bir talebe kendi içini yokladığı zaman, ne de etrafını tetkikten ruhu yorulmamış bir muallim, hatıralarını ve müşahedelerini tekrar gözden geçirirse, bugünkü lise talebesinin ruhunu, hergünkü düşüncelerini ve duygularını dolduran şeylerin, eskiye nispetle, çok daha fazla mektep haricindeki hayat olduğunu inkâr etmez.

Bunun, bu duygunun ve düşüncenin alâmetleri vardır: onların başında bilhassa mektebe ve mekteple alâka

dar şeylere dair talebe ruhunda, fevkalâde bir kolaylıkla menfi hükümlere doğru uyanıveren temayüllerdir. Sık sık her muallim işidir: “Bu dersi okumanın faydası nedir?,” “Bu kadar ağır gösterilmesinin, bu kadar tafsilatın bize ne lüzum var? Mektepte nizam ve intizamı istihtaf eden umumî veya hususî kaidelerden ve usullerden başlayarak bunları tatbik ile mükellef olanlara kadar bir çok şeyler, çok defa talebenin zekâsına, fuzuli işler ve dar çerçiveler şeklinde inikâs eder. mürebbilerine karşı tereddüde, itimatsızlığa ve hatta kaidekırıcılığa doğru muhtelif şekiller de başgösteren menfi bir heves, çocuğun veya gencin, mektep içinde sarf bir itiyatla ruhunda beslediği ve kuvvetlendirdiği, sevdiği tipik bir zekâ eseri olmaktadır.

Öyle zann ediyorum ki, bu hâl, ne tesadüflerin, ne de şahsî kusurların eseridir; ve ancak bundan dolayı bunu kayde, umumî bir münakaşaya koymağa ihtiyaç vardır. Meseleyi temamilen müşahhas bir şekilde göz önüne getirmek ve yanlış bir telekkiden kurtarmak için şunu da ilâveye lüzum görüyorum: talebe ruhu için çok karakteristik olan bu vaziyet, umumî ve daima bir tarzda değil, belki vakit vakit, mühim bir hadise, bir hüküm veya bir karar karşısında, bazan hasarı bir talebenin sözünde, bazan en umulmadık sakın ve müvazeneli bir gencin hareketinde müşahade edilir: ekseriyetle filan muayyen vakanın, hükmün veya kararın hususî bir neticesi deye ehemmiyet verilmeden geçilen bu münferit tezahürler, dikkat edilirse, tamamen tebellür etmemiş olmakla beraber tenakuzsuz ve az çok sarif bir zihniyetin eserleridir.

Acaba faydasından daha fazla zararlı olması kabul edilebilecek olan bu halin sebepleri nedir?

Bu suale toptan bir cevap vermek mümkün olsa bile, böyle bir cevabın

bize, meselenin herhangi bir cephesini halletmek kudretini bahşedeceğini zannetmem; ve hatta öyle tahmin ederim ki, üzerinde çok karışık müessirlerin rolü sarahatla sezilebilen bu marazî halin ortadan kaldırılması için evvelmirde bütün tezahür şekillerini tespit etmek ve talebenin daima safolan, temiz ve iyiyi istiyen ruhu içinde bu halin hangi şartlardan gıda aldığını birer birer bulmak lâzımdır.

Yalnız bu kadar nazik bir terbiye meselesi üzerinde düşünürken, her hangi bir terbiye kitabının ve müdevven bir terbiye usulünün derhal yardımımıza koşan inananlardan değilim; aynı zamanda hükümlerimize, bilerek bilmiyerek isteyerek istemiyerek, birbirini takip eden nesiller arasında daima mevcut- gizli, fakat inatçı bir cidalin tesir etmemesini temine çalışmak lâzımdır. Ancak o zaman mesele gözümüzün önünde daha fazla canlı olarak tecessüm eder.

Bütün dünyada olduğu gibi, ve belki de çok daha fazla bizde, orta tahsil sistemi, hayata intibaksızlık göstermektedir; bozuk giden, maksadına uyamayan ve arızalı işleyen biri makinenin çıkardığı garip bir ses, lisenin ahengini bozuyor. İçimizden bir çıksa da şöyle söylese: “bugün liselerde okutulan dersler arasında, Darülfünun derslerinden daha fazla yabancılık vardır,, bana öyle gelir ki, bu zat, hiç te mübalağa etmiş olmaz; bir başkası da dese ki: “sinema, dans, spor ve bütün cinsî zevkler, lisenin en nefis dersinden ve en mutena teşkilâtından daha çok, çocukları, dışarıya, dışarının pek te temiz olmıyan köşelerine sürüklüyor,, ben bu sözü söyleyeniyi tekzip edecek vakaları pek nadir gördüğümü ilâve ederim.

Maarifimizde eksik olan programlar ve yeni usuller değil, bence, kuvvetli, sıhhatli bir hayat telâkkisidir.

MEHMET SERVET

FARUK NAFİZ VE SAN'ATI

Bazı şairler vardır ki onların şiirini okurken cilâlı ve muntazam mermer merdivenlerden iner gibi olursunuz; etrafınıza baktığınız zaman harikulâde hiç bir şey görünmez; fakat herşey yerli yerinde, temiz ve muntazamdır. Yolunuz, mutedil bir zevk içinde attığınız emin adımlarla biter.

Gene bazı şairler vardır ki şiirleri, etrafına nadide çiçekler serpiyen taşlıklı, uçurumlu yokuşlar gibidir: oradan geçerken gözünüz zarif bir çiçeği seyre dalsa, ayağınıza hain bir taş dolaşır; ilk adımda hayran olduğunuz bir gülün güzelliğine doymadan ikinci adımda dikenli bir çukura düşersiniz.

Bazı sanatkârlar ise bu iki şekli birbirine karıştırmış, fakat her ikisinin de meziyetlerini alarak kusurlarını bırakmışlardır. İşte Faruk Nafiz bu üçüncü kısımdandır.

Genç şairin sanatı bu güne kadar muhtelif devrelerden geçti. Bu devrelerin hepsi de müşterek evsafı haizdir: İlk neşrettiği kitaplardan son neşrettiği yazılarına kadar her şiirinde kuvvetli ve pürüzsüz bir lisan; istediği yerde sertleşen, istediği yerde yumuşayan kıvrak bir üslûp; tam bir vuzuh; coşkun fakat dizginli bir heyecan görüyoruz.

Farukun yazılarında his, fikir ve hayal ekseriyetle imtizaç etmiş bir halde bulunur. Bütün bunların üzerinde hâkim olan, emsalsiz lisan ve üslûbudur:

o lisan bir genç kadındır ki baştan aşağı kusursuz.. o üslûp bir genç erkektir ki bazı güler, bazı ağlar, bazı haykırır; fakat her zaman yakışıklı ve sevimlidir. Bu genç kadın ve bu genç erkek izdivaç edince Farukun şiirinin temeli kurulur.

Altı yüz seneden beri Türk şairlerinin kullandığı Aruzun türkçemize en çok yakışan misallerini ve en güzellerini o verdi:

Önce baygın bir iniltiydi yamaçtan
duyulan,
Sonra bir gölge belirmişti kuşu çalmaz
yoldan:
Asyanın titreterek bağı yanık toprağını
Geliyor, baktım, uzaktan sökülen bir
kağıt...

Bizim Aruzu türkçeye uyduran ilk şairimiz Tevfik Fikrettir; ondan evvelkiler türkçeyi Aruza uydurur lardı. Aruz vezniyle en güzel türkçeyi söylemeğe muvaffak olan Faruk Nafiz ve hocası Yahya kemal ise Fikretin talebesi sayılırlar.

Güzel çoban bir içim bir yudum su
destinden
Bugün sıcak gene pek sanki ortalık
yanıyor.

gibi bir tane yabancı kelime kullanmadan güzel şiirler yazan Fikret, şiirimizin gittiği tabii tekâmül yolunu her kesten evvel görmüştü. Temiz türkçe ile Aruzun en güzel misallerini verenler, onun bıraktığı yerden başladılar.

Lisanındaki kuvvet itibariyle de Faruk Nafizi en ziyade Fikrete benzetebiliriz. «Has Bahçe»

isimli manzumesinin şu mısralarında

Sen bir güneşle çerçivelenmiş kadar
güzel,
Gün yüzlü, sırma saçlı ve zümrüt
bakışlısın

«Halûkun Defteri» sairinden bir sada duymamak kabil değildir. Haiz olduğu şerefi zamanla taksim ederek diyebiliriz ki Faruk Nafizin Aruzundaki lisan Fikretin Aruzundaki lisandan daha çok bizimdir.

İsmail Habip B. kitabını yazdığı zaman Hece vezninin Rebabı Şikestesini, gönülden seslerdi Bugün çoban çesmesi oldu. Çünkü Orhan Seyfi kitabını yazdıktan sonra durdu. Faruk Nafiz mütemadiyen ilerledi; ve yahya Kemal dediği gibi, millî türk şiri Faruk Nafizle başlamış oldu:

Son gülün karşısında sonbülül ah-
ederken
Sırma saçlım bu sabah bahçeme gel-
di erken,
Taş oluktan dökülen bir su başında
durdu...

Taş oluktan dökülen sular ancak bu kadar cana yakın ve bu kadar tabii akar. Hiç bir şairimiz Hece veznini ve Türk lisanını böyle sevimli bir şekilde ve bu kadar kolaylıkla kullanamamıştı,

Millî ve mahallî edebiyatın, Anadolu nağmelerinin en güzel misallerine gene Farukta tesadüf ediyoruz :

Namlına dayanır, ufka dalarsın,
Duruşun, bakışın yaman be Ali !
Boşuna tetiği ne kurcalarsın ?
Var daha ateşe zaman be Ali !

Çoban Çeşmesi, Ayşe sana, Kız Hüseyini vurdular bu tarzın şaheserleridir. Denebilirki Anadoluyu bizzat gezen ve gören şair tamamiyle anlamış ve anlatmıştır. O Anadoludaki derdini gören değil, yalnız duyan bilir; o Anadolu ki orada öküzler insanlar kadar kıymetli, insanlar öküzler kadar kıymetsizdir :

Ayağından dökülür çarıklar parça parça,
Gözyaşların çürütür gömlüğünün kolunu
Bir lokmanın peşinden dolaşır haftalarca
Sürgün gibi gezersin kendi Anadolunu!

Faruk Nafize gelinciye kadar her şair yalnız inliyordu; Hece vezniyle haykırmasını bize ilk defa o öğretti :

Nasıl bir taş sökerse köpüren dalga
Nasıl bir dal kırasa bir kartal bir
Kalbim de hız alarak uzun çarpıntılardan
Kalbini zorla senden koparabildi kadın!

ve kendinden sonraki nesle, her sese uyabilen bir lisan hediye etti ki bunda tamamiyle bizim zevkimiz ve bizim hissimiz hâkim. ben zamanında Faruk kadar çok okunmuş ve o kadar çok sevilmiş türk şairi tanımıyorum. Bizim Fuzulilerimizi, Nedimlerimizi muayyen bir zümre okudu. Hâmidi okuyanlar bundan daha ileri gitmedi. Fikreti okuyan zümre, ismini bilen zümre kadar geniş olmadı. Eski edebiyatımızın okunan eserleri günden güne azaldığı gibi bu eserleri okuyan zümre de, lisanımızın tabii tekâmülü dolayısıyla, gittikçe azalmaktadır. İhtimalki yarın en sevgili fuzulimizi bile zorla okuyacaklar. Onlara ağlayalım, fakat öldüklerini ve dirilmiyeceklerini bilerek.

Faruk Nafize gelince : o, konuştuğu lisanla şiir yazılan bir zamana yetişti. Lisanından anlıyan daha geniş bir kitleye

hitabettiği için, daha geniş bir zümre tarafından okunmuş oldu. Ve yarın da Türk lisanının yaşadığı her yerde onun şiirleri ölmeyecektir. Çünkü Türklerin en büyük şairi ya Fuzuli, yahut Aptülhak Hâmitse, Türkçenin en büyük şairi muhakkak Faruk Nafizdir.

Son senelere kadar «edebiyatımızda Halit Ziya gibi bir romancı, Fikret gibi bir san'at-kâr hâlâ yetişmedi» diyenler artık susmalıdırlar. Roman tarafına karışmıyorum; fakat nazımda bugünkü Faruk, dünkü Fikret kadar şüphesiz san'atkârdır :

Güneşle ayın bile girmediği bu yerde
Dün ancak göz yaşile sönen bir ateş
Sesini yükselterek karşımda perde
Dün bir kadın ağladı, bir gönül parçalandı...
Kolumun çemberine atarak varlığını
Yandı, yandırdı beni canlı bir karıyı
Dün bir kadın gözünün gördüm yasadığını
Senin adın ne? dedim «sorma!» diye kıvrandı

Bu üslûp istediği zaman bir bahar meltemi kadar hafif okşar ve yalvarır :

Yediveren gülümden almasa ruhum
Bir yabancı çiçeğim, koklanılmaz, takılmaz

İsteddiği zaman bir kasırga gibi döner ve haykırır :

Kendini aşka veren ruh acıdan ne anlar ?
Ey bastığı taşları başıma fırlatanlar !
Beni farketmiyor yüzümden sızan kanlar
Bir çarmiha gerilen o hak Peygamberinden..

Faruk Nafiz'in bütün şiirlerinde tam bir vuzuh vardır. Onda öyle ağır ve girift şeylere tesadüf edemezsiniz. Anlıyoruz ki duyduğunu sert ve tam hatlarla duyuyor ve bize, tozsuz, dumansız bir adese ile aksettiriyor. Ona realist bir şair diye-

bilirsiniz. Hiç bir özentisi, hiç bir sun'ilik hatta fazla bir teşbih ve hayal bile karıştırmadan sizi kuvvetli bir şiir arkasından sürükler :

Dudağında bir ısıklık, ağzında bir cıgara,
Karşırsan bir gece sen de karanlıklara
Duyarsın bir kafesin ardında öksürükler.
Alaca bir perdeye çizilen bir gölge baş,
Seni çılgın saçından tutar da yavaş yavaş
Aralık bir kapıdan bir taşlığa sürükler..
Dizilir etrafına örselenmiş fidanlar,
İşte onlar, o adı ağza alınmayanlar,
Gözlerinde çürükler, kollarında çürükler..
Sen avutmak dilerken bir acı hatıranı,
Duyarsın, fırlatarak çıkınca son liram,
İçinde hıçkırıklar, arkanda öksürükler...

Onun bu vuzuhunu bir kusur addedenlere tesadüf ettim. Müphemlik ve sembol ihtimalki şiirdir; fakat herhalde şiir, ipham ve sembol değildir. Bir şiirin anlaşıldığı için kıymetsiz olduğunu kim tddia edecek? Şarkın ve garbın en büyük dahileri de sembolist değildirler. Yalnız şunu unutmıyalım ki Faruktaki vuzuhun zıddı, sembolistlerin lâtif iphamı değil zafî telif ve takit yani düşüklüktür. Bu vuzuh daha ziyade lisana ait olduğundan, hangi şairde bulunursa onun için bir meziyet, hangisinde bulunmazsa onun için bir zarar olur. Biz ne kadar çok şairler tanırız ki en güzel fikirleri en fena şekilde ifade ederler. İşte Faruk buna tahammül edemez; güzel kadınlara ağır elbise yakıştığı gibi nefis şiirlere de mükemmel ifade lâzımdır.

İlk yazılarında öyle zannettik ki Faruk Nafiz lirik bir aşk şairidir. Eakat o bununla iktifa etmedi: sonradan cemiyet şairi, ızdırap şairi, vatan şairi halk şairi olduğunu gördük. Hepsinde de yaşıyan aynı kudret ve aynı cevherdi. Onun için bugün kendisine bu sahada, yahut şu

sahad aşair diyemiyoruz. O yalnız bir şiir ve ateş membaıdır: Kıvılcım saçması için bir ruzgâr lâzım; bu ruzgâr ne taraftan eserse essin, tutuşacak aynı ateştir. Gurbeti yazan şair, Atı yazarken daha az coşkun değildi; Sefillerin ölümü, Allaha Ismarladıktan daha zayıftır, diyemezsiniz. Bir koşma yazsa şüphe etmezsinizki Halk edebiyatının en mütekâmil şeklidir.

Faruk Nafizin eserlerindeki tekâmülû sıra ile takip etmek isteyenler, san'atını Hece ve Aruz diye iki kısma ayırmalıdır. Her iki sahada da baştan nihayete kadar tabîi ve bariz bir tekâmül görünmekle beraber, bu muhtelif yollar birbirine oldukça aykırı bakar. Aruzda — ki artık kapandı — Faruk, bazı üstatların talebesidir. Daha uzun müddet kapanmıyacak olan Heceye gelince, burada şair kendi kendisinin talebesi ve üstadı oldu.

Şiire ilk önce Aruzla başladı ve ilk üstadı da Cenap Şehabettin idi. Yahya Kemal ise en sadık ve hocasının san'atını daha ileri götüren bir talebesidir. Bunlardan başka, kendinden evelki — eski yeni — bazı şairlerimizden müteessirdir. Fakat bu tesirlerin hiç biri Yahya Kemalinki kadar hâkim ve sürekli olmadı. Onlar, Farukun san'atı üzerinde yeryer serpilmiş gibidir. Meselâ Suda Halkaların

Ben senden ayrı, köyden uzak, hasta
Bir dağ başında sanki dağılmış bütün sürün

mısralarını okurken, Hüseyin Siretin bazı şiirleri ansızın hatırlınıza gelir:

Koyunları dağılan bir çoban gibi dalgın
Ne beklerim yolun üstünde böyle her akşam

Bazı şiirlerinde daha eski edebiyatımızdan bir eda duyarsınız:

Aheden kimdir bu saat kuytuda?
Susdu bülbüller, hıyaban uykuda.
Şimdi ay bir servi simindir suda
Esmey ey bad esme canan uykuda!

Ve şüphe etmezsinizki bunu yazan şair, Ziya Paşanın:

Ey seba esme nigârın uykuda

Mısraile başlayan şarkısını okumuştur.

Ben eminim ki eski edebiyatımızı en çok okuyan ve en çok sevenlerden birisi de Faruk Nafiz dir. Esasen onun en büyük vasfı, Fuzuliden Yahya Kemal, Aşık Ömerden Karacaoğluna kadar bütün edebiyatımızı temsil etmesidir; onun şiirlerinde, bir tarafta Divan edebiyatının dertli Fuzulisi, mağrur Nefisi, çapkın Nedimi asrî bir şekilde yaşar:

Zülfünün yay gibi kuvvetli çelik tellerine
Takılan ruhum asırlarca peşinden gidecek
Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da gene
Seni aşkım canavarlar gibi takibedecek

diğer tarafta halk şairlerinin yanık yazıları Anadolu dağlarından ses verir:

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
Ey suyun sesinden anlayan bağlar!
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

Bu temsilin, Farukun eserlerini herkese sevdirmekte büyük bir hissesi olsa gerek: Filhakika bu şiirler bize hiç yabancı gelmiyor. Şekli ve ifade tarzı değişmiş olsa da gene bizim bildiğimiz ve alıştığımız anasırdan yapılmıştır. Fransız şairi Andre Chénier «yeni fikirler üzerine eski şiirler yapalım» demişti. Faruk Nafiz, eski fikirlerle yeni şiirler yazdı. Onun için kendisini hem eskiler sevdi hem de yeniler.

Gezdirir rüzgâr gibi üstünde yamaçların
Boynuma çifte zincir çift örgülü saçların.
Ateşinden yanarken dalları ağaçların
Gözlerimin sel gibi yaşı çağlar ardında...

Bu nefis şiri hepimiz seviyoruz: çünkü o zaten bizimdir; bizim ruhumuzda ve etrafımızda yaşıyor. Onu duyuyoruz; çünkü zaten bu ses bizim kulağlarımızdadır. Daha evel onu Fuzuliden dinledik, Dertliden, Zihni den dinledik O bizim ezelî aşkımız, ezelî derdimiz, ezelî samimiyetimizdir. O bizimdir, Faruk Nafizin değil.

Halk edebiyatını onun kadar benimsemiş hiç bir şairimiz yoktur. Hatta bu benimseyişi bazan o kadar ileri götürdü ki, yazdığı şiirlerin kendisine ait olduğundan şüphe ettik:

Kirpiğine surme çek,
Kına yak parmağına:
Bu yıl yaşın girecek,
Kız, gelinlik çağına...
Anlatıyor duruşum,
Ben sana vurulmuşum;
Ko düşsün gönül kuşum
Saclarının ağına.

Hakikaten bu şiirde onun olan kısım, yalnız imzası ve kafiyeledir. Geriye kalanı sizin benim, halkın hepimizin...

Yaktı yanardağ gibi can yurdunu son bakış
Gönüller koşmaz oldu maceralar ardına.
Önünde dün beyazlar giyinirken karakış
Bu gün sensiz kalan yaz kara bağlar ardında..

Gibi şiirlerinde, halk türkülerini armonize edenlerin yaptığından daha fazla bir şey yapmadı.

“Taine,, in bir tetkikine göre, sanatkârın hayatında iki devre vardır. Gençlik ve olgunluk zamanını ihtiva eden birinci devrede eserlerini, tabiat ve hayatı taklitle ibda eder. İkinci devrede ise artık tabiatı tetkike ihtiyacı yoktur: uzun zamandan beri iktisap ettiği melekelerle kolayca eser vücude getirir. Bu zamanda diğer sanatkârlardan üstün dahi olsa, birinci devredeki sanatından daha aşağı bir mevkide bulunur

Çünkü kendi kendisini taklit etmektedir. Artık ibda değil, yalnız imal eder.

Faruk Nafiz'in de arasına böyle maziye dönüşleri var : bir kaç sene evel

Anan bile okşasa benim bağrım kan olur

şeklinde ifade ettiği kıskançlık hissini, birkaç sene sonra

Alnından özkardeşin öpse ben irgilirim

halinde bir daha sunar. Sevgilisinden ikinci ayrılışında hissini ifade edecek yeni bir şiir bulamazsa birinci ayrılışında yazdığını adeta taklit eder. Farukun bu tabiatını, aynı plâkları müteaddit defalar çalmağa benzetenler haklıdır. Yolunda mütemadiyen ilerlemek isteyen bir yolcu, arkasına yalnız birşey için bakmalıdır : geride bıraktığını görmemek..

Faruk Nafiz'in asıl kudret ve şahsiyetini son senelerde, bilhassa Hece vezniyle yazdığı şiirlerde aramalıyız. Sanatının belki en yüksek parçalarını teşkil eden bu şiirlerde ilk önce Çoban Çeşmesinde karşılaşırınız. Burada şair, Hece vezni denilen kemana, şiir namı verilen cevherden mamul bir tel daha ilâve etmiş ve daha ahenkli; daha sert sesler çıkarmağa muvaffak olmuştur:

Bir kavmi uykusundan uyandırır bu haller,
Doğar aç midelerden nur topu ihtilâller.
Bir diyarda almazsa herkes irfan hakkını,
Her çekilen hançerin boş kalacaktır kını.

O zamana kadar barut sesine yabancı olan Hece vezninde bu haykırış bir top icadı tesiri yaptı.

Kahpe şiri Faruk Nafize gelinceye kadar edebiyatımızda misli görülmemiş bir incidir.

Her yolcuya açıktır vücudumun her yanı
Dinç atları sulayan mermer yalaklar gibi
Ben suya kandırırken göğsümde solu-
Susuzluk çatlatıyor bağrımı: en garibi..

Onun kendine mahsus görüşleri:

Yavrusunun peşine dalan bir dul bakışı
Andırıyor ışksız evinde pencereler..

Kendine mahsus hayalleri vardır :

Görür görmez kapıda yere devrildi-
Urperdi bir tekinsiz kedi gibi sokaklar

Faruk Nafiz edebiyatımıza yenilik getirmiş midir? diye sorarsanız, bazıları şüpheye düşerler. İşte Faruktaki san'atın esrarına dokundunuz: Yenilik her geldiği yere nispeten iptidai bir şekilde gelir; halbuki onun her eseri mütekamildir. San'atının tekâmül etmemiş, fazla ve çılgınca yeniliklere kapalı olduğunda şüpheniz olmasın. Fakat unutmayınız ki onun, san'atın ezeli kaidesi olan iki hassası vardır: tabiiyet ve samimiyet. Her gelen yenilik bu san'at hamuruna yoğrularak öyle tabii, öyle samimî bir şekilde çıkarkı farkına bile varmazsınız. Son senelerde yazdığı bazı yırtıcı şiirler bizim edebiyatımızda yeni bir görünüştü.

Tatmadım kimsede asla kanının lezzetini
Dişlerim geçti de bin bir kadının kalçasına

*
*
*

Fazla pey sürmeğe gelmez senin avrat dediğin
Satıver kahpelerin bir pula geçmişlerini..

Bunları başka birisi yazsa ya iğrenir, yahut gülerdiniz. Halbuki san'atkâr Faruk sizi arkasından sürükleyebiliyor. Çünkü bütün şiirlerinin üzerinde esen derin samimiyet havası, size bunları hazmettirecek kadar kuvvetlidir.

Yanılmaz ve her türlü hastalıktan azade, salim bir zevki vardır: yazısında bir mısra, bir kelime aksasa ondu düzeltmeden içi rahat etmez. Onun için san'atına hangi yeniliği getirirse garabete düşmek ihtimali yoktur. En uzak ve en yeni hayalleri, teşpihleri bile sıcak bir samimiyet çerçevesiyle görünür:

Yavrusunun kanını nasıl emerse devler
Sanki şehrin dört kolu dört yana uzanıyor
Bu kolun çemberinde bin bir göğüs kanıyor,
Çitirdiyor kemikler, çöküyor toprak evler

**

Tanır gibi yüzüne bakınca her geçici,
Yarın öksüz kalbinin burkulacaktır içi.
İki kattır azabın günahı işleyenden
Anana kahpe derler, sana kahpenin piçi...

Onda birbirinden hiç te aşağı olmıyan iki şahsiyet yaşar : biri şair öteki sanatkâr. Denebilir ki şair Faruk, sanatkâr Farukun daimî kontrolü altındadır ve heyecanı, intizamsız taşkınlıklarla kuvvetini kaybetmez. Bundan dolayıdır ki zaif ve kıymetsiz şiri hemen hiç yok gibi, yahut pek azdır.

Ahenk itibariyle Farukun şiri Hece vezninin bugüne kadar çıkabildiği en yüksek ve en geniş dereceyi gösteriyor. Kısa ve uzun heceli kelimelerin yan yana dizilişi, yerlerinin değiştirilmesi, mısraların kıvrılışı bu san'atın esrarındandır.

Uzun müddetten beri edebiyatımızda beklenen büyük şahsiyet Faruk Nafiz midir? Biz, onun şahsında muhakkak ki büyük bir şair kazandık ; fakat acaba bir dâhi kaybediyor muyuz? Bunu zaman gösterecek. Otuz yaşını henüz bitiren şair, daha son eserlerini vermediği için biz de son sözümüzü söylemedik.

Vasfi Mahir